

UDK.633.511

**G‘O‘ZADA XAZMOGAM MORFOLOGIYASI VA QIMMATLI
XO‘JALIK BELGILARNI NAZORAT QILISH ASOSILARI**

¹Abdimumin Choriev, b.f.f.d., dotsent.,

¹Madina Karimova, doktorant.,

¹O‘raimova Xonzodabegim, talabalar,

“TIQXMMI” Milliy Tadqiqot Universiteti.

²Muxiddinov T.I. q.x.f.d.,

O‘z RFA Genetika va o‘simliklar ekspremental biologiya instetuti.

³G‘olib Shodiev,

katta o‘qituvchi. Qarshi Davlat Universiteti.

⁴Qodirova Shaxribonu Normurodovna,

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi chorvachilik va biotexnologiyalar
universitetining Toshkent filiali o‘qituvchisi*

Kalit so‘zlari: g‘o‘za, o‘simlik, turlararo, xazmogam, kleystogam, gul, belgilari, tezpisharlik, serhosillik, usuv davri, urug‘chilik.

Klyuchevie slova: xlopchatnik, rasten’ie, mejvidovoe, xazmogama, kleystogama, svetok, priznaki, skorospelost, fertilnost, period sozrevaniya, semena.

Keywords: Cotton, plant, interspecific, chasmogama, cleistogama, flower, traits, precocity, fertility, ripening period, seeds.

O‘simlik bo‘yining balandligi 110-115sm, simpodiya shoxli, shoxlanishi 1,0-1,5 tipli, uning umumiy ko‘rinishi piramidasimon bo‘lib, tanasi baquvvat va kuchli, egilmaydi, yashil rangli, ontatsian dog‘lari mavjud, ko‘pchilik hollarda genetik birxillilikka asoslangan tabiiy chilpishlanish mavjud, 1-2 monopodiya shoxli. Birinchi hosil shoxining paydo bo‘lishi (bo‘g‘inlar balandligi) 5-6 bo‘g‘indan boshlanadi. Bargi o‘rtacha kattalikda, 4-5 parrakli, yashil, barglanish darajasi o‘rtacha va bargi yupqa, osti qalin tukchalar bilan qoplangan. Ochiq gulli

(xazmogam) oʻrtacha kattalikda, oqish rangli, gul asosida dogʻlari yoʻq, gul changi sutli rangda, gul kosa va gultoji barglari oʻrtacha, gulkosa bargi 9-11 tishli. [1,2]

Pishib yetilishi-vegetatsiya davri 105-110 kun boʻlib, tezpisharlar guruhiga kiradi. 1000 dona chigitining ogʻirligi 115-126 gr. Koʻsagi yirik 5,7-7,0 gr, dumaloq tuxumsimon koʻrinishga ega, ayrim hollarda toʻmtoq tumshuqchali va tumshuqchasi birmuncha rivojlanganlari ham uchrab turadi, chanoqning ustki qismi silliq va yashil koʻrinishga ega boʻlib, ayrim xollarda nuqtali dogʻlar uchrab turadi, 4-5 chanoqli, paxtasi oq, mayin, toʻkilmaydi. Ochilish darajasi kuchli, sinxron holatda sodir boʻladi, chanogʻining asosiy qismi sovuq urgunga qadar ochilib boʻladi.

Tahlil va natijalar. Tola chiqimi 40-41 %, mikroneyni 4,2-4,4 , tola uzunligi 33,8-36,0 mm, solishtirma uzilish kuchi GS/TEKS 29,0-32,0, tola sariqligi 7,6-8,0 bga teng, tolaning uzayishtagi uzulish kuchi 8,15 % (elg), tekislik indeksi 85,0 %, yuqori oʻrtacha uzunligi 1,15 dyuym (Len). Tolasi oq , mayin IV sanoat tipiga ega. Hosildorligi gektaridan 45,0-48,0 s/gani tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Muxiddinov T. I., Abdullaev A. A., CHoriyev A.X., Kuchkarov E., Jumaev S.K. “Genetika kleystogamii pri vnutrividovoygibridizatsii vida *Gossypium barbadense* // Vavilovskiy jurnal genetiki i seleksii. 2015 g №1 s.63-68.
2. CHoriyev A. X. Gʻoʻzada xazmo – kleystogam gul belgilarining irsiylanishi va xoʻjalik koʻrsatkichlari bilan bogʻliqligi. //Biologiya fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD) diss. avtoreferati. Toshkent 2020 y. –B. 1-20
3. CHoriyev A. X., Muxiddinov T. I. Gʻoʻzada xazmo – kleystogam gul belgilarining irsiylanishi va xoʻjalik koʻrsatkichlari bilan bogʻliqligi. // Monografiya. Toshkent 2021 y. –B. 1-140.